

Par cilvēktiesībām uz pieejamu un kvalitatīvu veselības aprūpi Latvijā

Valdis Keris, Dr. habil. med.,
LVSADA priekšsēdētājs

04.11.2014

Par tiesību burtu un garu

- **Satversme** (111. pants) **uzliek valstij par pienākumu** aizsargāt cilvēku veselību, vienlaikus ļaujot aizsardzības līmeni noteikt atbilstoši valsts iespējām. Patlaban Latvija ir ES dalībvalsts, ko mēdz dēvēt par *veiksmes stāstu*.
- **ES Pamattiesību harta** (35. pants) **uzliek dalībvalstīm par pienākumu** nodrošināt **augstu** veselības aizsardzības līmeni; cita veida rīcība būtu pieļaujama vienīgi tad, ja kādā no ES dokumentiem būtu norāde par veselības aizsardzības līmeņa pazemināšanu par labu citam vispārējas nozīmes mērķim (52. pants).

Vispārējās valdības izdevumi nozarei (% no IKP) kā valsts attieksmes indikators, 2012. g.

	ES, vidēji	Latvija
Veselības aprūpe	7,3	3,9 (- 3,4)
Izglītība	5,3	5,5 (+ 0,2)
Ekonomiskās attiecības	4,1	5,3 (+ 1,2)

Avots: EUROSTAT

Tikai dažas no sekām

- **Latvijā veselības aprūpi dārdzības dēļ nevar atļauties 14% iedzīvotāju**, kamēr gan Igaunijā, gan Lietuvā šis rādītājs ir aptuveni 1%. (Mitenbergs U., Taube M., Misins J., Mikitis E., Martinsons A., Rurane A., Quentin W. Latvia: Health system review. Health Systems in Transition, 2012; 14(8): 1 – 191).
- **Latvijā** (2 milj. iedzīvotāju), salīdzinot ar tāda paša lieluma populācijas mirstības vidējo rādītāju ES jaunajās dalībvalstīs (gadījumu skaits uz 1000 iedz.: 14,3 / 11,1), **gadā mirst par aptuveni 6000 cilvēkiem vairāk** (<http://www.who.int>).

Iespējamā rīcība situācijas labošanai

- **Apelēšana pie Latvijas politisko līderu sirdsapziņas.**
LVSADA kopā ar sadarbības partneriem to dara pastāvīgi.
Biežākās atbildes: valstij nav naudas; to tērēt neļauj starptautiskie aizdevēji (Eiropas Komisija; Eiropas Centrālā banka; SVF)
- **Palīdzības meklēšana ES institūcijās.**
Tam ir juridisks pamats: *Līgumā par ES darbību 6. pants* paredz, ka Savienības kompetencē ir veikt darbības, lai koordinētu dalībvalstu darbības veselības uzlabošanai; savukārt *9. pants* nosaka, ka īstenojot savu politiku un darbības, Savienība ņem vērā cilvēku veselības aizsardzības līmeņa paaugstināšanu

Ilgais ceļš (1)

- LVSADA atklātā vēstulē (20.01.2009) LR Saeimas priekšsēdētājam G. Daudzem un Ministru prezidentam I. Godmanim pauž bažas par nepieļaujamu veselības aprūpes pieejamības un kvalitātes apdraudējumu
- LVSADA, LĀB un Latvijas Slimnīcu biedrība atklātā vēstulē EK pārstāvniecībai (17.02.2009) aicina darīt visu iespējamo, lai pasargātu Latvijas iedzīvotāju cilvēktiesības uz pieejamu un kvalitatīvu veselības aprūpi
- EK pārstāvniecības vadītāja atbildes vēstulē (16.03.2009) raksta, ka veselības aprūpe saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu ir dalībvalstu atbildības joma

Ilgais ceļš (2)

- LVSADA kopā ar Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām organizāciju SUSTENTO un Latvijas Pacientu ombudu paraksta iesniegumu Eiropas Ombudam par EK rīcības neatbilstību tiesību aktiem (20.07.2010). Sūdzībā ir aprakstīta smagā situācija veselības aprūpē; īsā laikā atbalstu pievieno vēl 54 000 iedzīvotāju paraksti, un septembrī to nosūta adresātam

Ilgais ceļš (3)

- Ombuds pēc sūdzības novērtēšanas pieņem lēmumu sākt lietas izmeklēšanu, kas ilgst līdz 2012. g. martam. Kaut arī formāli lietu izbeidz bez rezultāta, tā izraisa plašu rezonansi un starptautisku atbalstu: LVSADA 2011. g. Briselē tika apbalvota ar balvu *Sudraba Roze*, ko nominācijā *Sociālais taisnīgums Eiropā* pasniedza NVO apvienība SOLIDAR, kas apvieno NVO 90 valstīs visā pasaulē

Ilgais ceļš (4)

- Lai panāktu problēmas risināšanu Eiropas politiskajā līmenī, LVSADA 2012. g. novembrī nosūta attiecīgu vēstuli Eiropas Parlamentam.
- Šī gada pavasarī LVSADA pirms EP vēlēšanām uzsāk sociālu kampaņu, lai pievērstu vēlētāju uzmanību tam, ka pieejama un kvalitatīva veselības aprūpe ir daļa no viņu cilvēktiesībām

Un beidzot – panākumi!

- Š. g. februārī EP pieņem ziņojumu par *Troikas* rīcības negatīvo ietekmi uz cilvēktiesībām eirozonas valstīs (A7-0149/2014; 28.02.2014). Galvenie secinājumi: ir pieļautas nopietnas kļūdas, par ko atbildību jāuzņemas visām procesā iesaistītajām pusēm; jādara viss iespējamais, lai minētās kļūdas pēc iespējas ātri labotu
- Š. g. jūnijā EK publicē ieteikumus Latvijai (COM(2014) 415 final, 02.06.2014), cita starpā norādot uz nepieciešamību uzlabot veselības aprūpes pieejamību un kvalitāti.

Tālākā rīcība

- Tieši tāpēc šobrīd no Latvijas politiķiem ir jāprasa atbilstošu rīcību. Vilcināšanās nav pieļaujama!

**NELAUSIM IGNORĒT
MŪŠU CILVĒKTIESĪBAS
UZ VESELĪBAS APRŪPI!**

Latvijas sabiedrības prioritāte Nr.1
ir veselības aprūpe!
Kuri politiķi domā tāpat?

Partiju viedokļi
šajā jautājumā:
www.lvsada.lv

 **PAR TIESĪBĀM UZ
VESELĪBAS APRŪPI**
Latvijas veselības un sociālās aprūpes darbinātāji

Pateicības

- LVSADA izsaka pateicību visiem, kuri piedalījušies kopīgo panākumu veidošanā, tajā skaitā – zvērinātu advokātu birojam *Eversheds Bitāns* un Latvijas Republikas Tiesībsarga birojam

